

ABSÜRD'ÜN DİLİ

Ceyhun ATMACA

*Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi
Sahne Sanatları Bölümü-Dramatik Yazarlık Anasanat Dalı Öğrencisi*

Sanayi Devriminin getirdiği toplumsal ve ekonomik koşullarla şekillenen, Birinci ve İkinci Dünya Savaşı toplumların düşünsel, ekonomik, politik ve siyasal yapılarını değiştirmiş ve buna paralel olarak "Öncü Akımlar" yani Avangard ortaya çıkmıştır. Bu akımlar geleneksel tiyatronun kalıplarını aşan, tiyatrodaki deneyselliği arayan akımlardır.

Avangard akımlarla beraber baş gösteren insanın ümitsizliği, çaresizliği, yitirilmişliği, İkinci Dünya Savaşı sonrasında içinden çıkılmaz bir hal almıştır. İkinci Dünya Savaşı'nın hemen ardından Absürd Tiyatro ortaya çıkmıştır. Absürd Tiyatro; insan yaşantısının saçmalığını, iletişimsizliğini ve bir anlamda "hiç"liğini, korkularını konu edinmiştir. Absürd Tiyatro'nun önde gelen yazarları (Samuel Beckett, Harold Pinter, Eugène Ionesco, Jean Genet) oyunlarında bu dünya saçmalığını, inanç yitimini, belleksizleşmeyi-belleksizleştirilmeyi, zaman-mekan yitimini işlemişlerdir. Absürd Tiyatro'da bu asal temalar ve yan temaların oyunlarda ortaya çıkmasını sağlayan en önemli unsur dil'dir. Dil, bir anlatım aracı olmaktan çıkıp, içi boşaltılmış, anlamsızlığı hat safhaya ulaştıran kelimeler dizgesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Klasik dramatik mantıkta olduğu gibi, replikler arasında organik bir bütünlükten söz edilemez; zaten Absürd Tiyatro'nun amacı bu anlam bütünlüğünü kırmaktır. Bu bütünlüğü kırmaktaki amaç ise, böyle anlamsız bir dünyada anlam aramak kadar saçma bir şey olmamasıdır. Absürd oyun yazarlarının bir anlamda ortak görüşü; *"Tiyatro her zaman yalnızca dil olmaktan daha fazlası olmuştur. Dil tek başına okunabilir ancak gerçek*

*tiyatro yalnızca sahnede açıkça görülebilir.”** olmuştur. Bu mantığı benimsemiş Absürd yazarlar, sahne üzerinde göstergelere ve söylemlere dayalı bir anlatım şekli benimserler. Godot’yu Beklerken oyununda bu simgeler çizme, ağaç, hendek, kırbaç, melon şapka vs. olarak karşımıza çıkmaktadır. Absürd oyunlarda oyun kişilerinin nesnelere kurduğu ilişki, oyunların “ne anlatmaya çalıştığını” seyirciye ulaştırmada önemli yer tutmaktadır.

Dil, anlamsız ve parçalı görünse de tıpkı “epik tiyatro” ve “kapalı biçim” oyun tasarımı olduğu gibi üzerinde oldukça düşünülmüş repliklerle ilerler. Saçma ve iletişimsizlik üzerine kurulu Absürd Tiyatro’da gelişigüzel replikler yazmak imkansızdır. “İletişimsizlik” temasını replikler yoluyla aktarmak, sanıldığı kadar kolay değildir. Örneğin, Samuel Beckett’in “Godot’yu Beklerken” adlı oyununa baktığımızda; Estragon ve Vladimir’in devamlı birbirinden kopuk, anlam bütünlüğü olmayan repliklerini görmekteyiz.

ESTRAGON – (...) O gelene değin.

VLADİMİR – Çok acımasızsın.

ESTRAGON – Buraya dün geldik.

VLADİMİR – Aah yo, burada yanılıyorsun. (...)

Bu örnekte de olduğu gibi, dil parçalı ilerlemekte fakat her cümlemin bir anlamı olduğu izlenimi verilmektedir. Dilin bu yapısı, seyircinin hem oyunu sorgulamasına, hem de dış dünyayı sorgulamasına neden olmaktadır. Absürd Tiyatro, “epik” ve “kapalı biçim” oyunlarda olduğu gibi bir mesaj kaygısı gütmese de, gerçek yaşantısının bir göstergesi olarak karşımızdadır. Absürd Tiyatro’da dil, aynı zamanda bir ironi aygıtı olarak kullanılmaktadır. “Trajik olan her zaman gülünçtür.” düşüncesi, oyunlarda dilin bu şekilde kullanımıyla ortaya çıkmaktadır. Kendini kaybetmiş, düşünmeyen, iletişimsizliğin mahkumu olan oyun kişilerinin içinde buldukları trajik durum, dilin ironik kullanımıyla gülünçleşir. Örneğin; “Godot’yu Beklerken” oyununda Vladimir

ve Estragon'un içinde buldukları çaresiz bekleyişin, gülünç hale dönüşmesi gibi...

Sonuç olarak, İkinci Dünya Savaşı sonrası gelişen Absürd dünya görüşü, günümüzde de modern insan yaşantısında oldukça sık görülmektedir. Yeni iletişim araçlarının (bilgisayar, cep telefonu, çağrı cihazı) gelişmesine rağmen iletişimsizliğin de paralel olarak gelişmesi oldukça ilginçtir. Dünya'nın anlamsızlığı, saçmalığı, insanın bellek yitimi, iletişimsizliği, yabancılaşması, korkuları, günümüz dünyasında da geçerliliğini korumaktadır. İşte bu yüzden "Godot'yu Beklerken" oyunu hala oynanmaya ve ilgi görmeye devam etmektedir...

****Beliz Güçbilmez "Absürd Tiyatroda İroni" adlı makalesi...***